

2020-10-13

500-2140-2020

Avdelningen för stöd och utveckling
Åsa Johansson
010-2240191

Regeringskansliet
Miljödepartementet
103 33 Stockholm

Remiss om betänkande "Stärkt lokalt åtgärdsarbete - att nå målet Ingen övergödning", SOU 2020:10, dnr M2020/00554/Nm

Er beteckning: dnr M2020/00554/Nm

Sammanfattning

Etappmål om enskilda avlopp

Utredningen föreslår ett etappmål som innebär att alla enskilda avlopp i kust- och sjönära områden senast 2030 ska vara utrustade med godkänd reningsteknik. Syftet med etappmålet är att öka åtgärdstakten av bristfälliga enskilda avlopp i särskilt känsliga områden för att minska näringsläckage till sjöar, kustvatten och hav. Det är särskilt viktigt att avloppsvatten i kust- och sjönära områden har fungerande reningsteknik. I dessa områden är miljön ofta hårt belastad av flera utsläppskällor och retentionen i landskapet är ofta dålig. Dessutom är många fritidsfastigheter med enskilda avlopp i kust- och sjönära områden belägna nära vattnet.

Etappmål om effektivare gödselanvändning

Utredningen föreslår att andelen mineralgödsel, av den totala gödselanvändningen, ska minska till 2030. För att minska den mängd näring som tillförs kretsloppet behöver den näring som redan finns i kretsloppet återanvändas mer effektivt. Allt i syfte att uppnå ett hållbart kretslopp. Stallgödsel produceras av de djur som människan håller och näringen från stallgödsel bör så långt möjligt återföras till kretsloppet genom att den används för att odla grödor. En alltför omfattande tillförsel av mineralgödsel kan antas ha en hämmande effekt på en effektiv användning av stallgödsel. Det föreslagna etappmålet ska bidra till att kretsloppsanpassa gödselanvändningen i Sverige.

Etappmål om våtmarker

Utredningen föreslår att arealen våtmarker ska öka till 2030 så att det motsvarar behovet som pekas ut inom vattenförvaltningen. Etappmålet syftar till att öka arealen våtmarker med huvudsakligt syfte att öka näringsretentionen i landskapet. Detta etappmål ska ses som ett steg på vägen att nå miljökvalitetsmålet Ingen övergödning men kommer även att innebära steg på vägen att nå flera andra miljökvalitetsmål, särskilt Myllrande våtmarker och Ett rikt växt- och djurliv. Det föreslagna etappmålet knyter även an till flera delar av generationsmålet.

2020-10-13

500-2140-2020

Länsstyrelsen Blekinges synpunkter och reflektioner

Länsstyrelsen har lämnat sina synpunkter och reflektioner i de kapitel och stycke som berörs.

För att få bra effekt av ett åtgärdsprogram är det viktigt att även titta på hur tillsynen kan bidra till genomförandet av åtgärderna. Hästgårdar, blå fångstodlingar och åtgärder i vatten är typer av verksamhet som, även fast de inte är tillstånds- eller anmälningspliktiga, fortfarande har krav på att kommunen ska utföra miljötillsyn. Om kopplingen mellan MKN, åtgärdsplanen och tillsyn av miljöfarliga verksamheter stärks kan effekterna bli kraftfullare och mer effektiva. Utredningen refererar på sidan 98 om ett positivt exempel där samordnad tillsyn har gett en större effekt än enbart frivilliga åtgärder. Genom att samordna tillsynen ytterligare mot fler aktörer kan effekterna bli ännu större.

Viktigt att poängtera är att tillsynen på verksamheter som kan bidra till övergödningen är uppdadad på både kommuner och länsstyrelser. Tillståndspliktiga verksamheter, som avloppsreningsverk och större djurhållande verksamheter har länsstyrelsen som tillsynsmyndighet, om tillsynen inte är överlåten, vilket gör att myndighetsövergripande samarbete är viktigt för att få en optimal effekt.

Rubrik

6.5.1 Jordbruk

Utredningen föreslår att via etappmål i miljömålen påverka andelen mineralgödsel som används inom lantbruket. Det finns idag ingen reglering av hur mycket mineralgödsel som får tillföras åkermark, som det finns för stallgödsel. Ett sätt att ytterligare minska utlakningen av närsalter är att låta föreskrifterna om stallgödsel omfatta alla typer av gödningsmedel, inklusive mineralgödsel, avloppsslam eller rötat slam från matavfall. Det framgår inte av utredningen om detta har tagits i beaktande.

Inom lantbruket förekommer flera olika stöd och ersättningar. Vilka stöd och ersättningar som är möjliga för en enskild lantbrukare kan vara svårt att hitta då de ligger på flera olika myndigheter och nivåer. Många tar därför hjälp av en konsult bara för att reda ut och söka de befintliga stöd som finns. Att göra det enklare för VU att hitta och söka möjliga stöd (inte enbart stöd för att minska övergödning, utan alla tillgängliga stöd för lantbruket) skulle i sig underlätta och ge ett ökat incitament för att vidta åtgärder för att minska övergödningen.

6.5.3 Små och enskilda avlopp

Havs- och vattenmyndigheten (HaV) är tillsynsvägledande myndighet för små avloppsanläggningar upp till 200 PE, oavsett om det är enskilt eller allmänt ägandeskap. HaV vägleder gentemot länsstyrelserna, som i sin tur vägleder kommunerna. Små avlopp kräver tillstånd från kommunen enligt föreskrift om miljöfarlig verksamhet och hälsoskydd, utsläpp därifrån regleras därför via tillstånd.

6.10 Generellt undantag från strandskydd

2020-10-13

500-2140-2020

Länsstyrelsen hänvisar till yttrandet i 6.11 och 9.3.3

6.11 Biotopskydd

Att upphäva biotopskyddet motverkar andra miljömål, som ett rikt odlingslandskap. Det har inte utretts vilka åtgärder som skulle kunna tänkas göras i en damm avsedd för att fånga näringsämnen utan att påverka funktionen eller syftet med dammen. Det gör att det potentiellt skadar andra miljömål – utan att gynna aktuellt miljömål. Det motverkar även strandskyddets syfte om generellt undantag från strandskydd införs för anlagda och restaurerade våtmarker och dammar.

9.1 Samordning av lokalt åtgärdsarbete

9.1.1 Kommunerna och åtgärdsarbetet

Utredningens förslag: Kommunerna ska ta fram lokala åtgärdsplaner för övergödningsrelaterade insatser inom de avrinningsområden som respektive kommun tillhör. Planerna ska komplettera och konkretisera vattenförvaltningens åtgärdsprogram.

Det finns redan formulerat börkrav i vattenförvaltningens åtgärdsprogram. Länsstyrelsen är tveksam till att ytterligare ett börkrav ska ge större effekt.

9.1.2 Åtgärdssamordning mot övergödning

Utredningens förslag: Länsstyrelser och kommuner i områden med övergödningsproblem bör ha en samordningsfunktion mot övergödning.

Tanken att kommuner har en samordningsfunktion är bra och kan säkert medföra att det blir verkstad av många av de idéer och förslag som finns i kommuner och på länen men med ligande förslag är det för diffust för att egentligen kunna ta ställning till. Om flera kommuner ska slå sig samman så finns en risk att det blir en tjänstemannaprodukt utan stark koppling till samtliga berörda kommuner.

9.1.3 Stödfunktion för lokal övergödningssamordning

Utredningens förslag: Havs- och vattenmyndigheten får i uppgift att tillhandahålla en central stödfunktion för lokalt åtgärdsarbete.

Det låter som en bra idé men upplägget känns för diffust för att verkligen bli det stöd som är tanken. Länsstyrelsen har ingen erfarenhet av LEVA så den här kommentaren är för mycket spekulation.

9.2 Etappmål om enskilda avlopp

Utredningens förslag: Senast 2030 ska alla enskilda avlopp i kust- och sjönära områden vara utrustade med godkänd reningsteknik.

Vid en åtgärdstakt om 5 % per år kommer det ta 20 år innan alla avlopp har fått tillsyn. Redan idag vägleder HaV om att åtgärdstakten bör ligga på 6,3 % per år för att komma tillrätta med det växande behov av tillsyn som finns idag. I regleringsbrevet till länsstyrelserna står även att vi ska arbeta för att öka åtgärdstakten och styra den till att prioriteras utifrån miljö kvalitetsnormerna. Då åtgärdstakten trots vägledning och råd från vägledande myndigheter, samt uppdrag

2020-10-13

500-2140-2020

till länsstyrelserna, inte kommer upp i önskat mål är risken för att ytterligare mål på fler ställen inte ger önskad effekt.

De kommuner som har lyckats arbeta upp åtgärdstakten, och bibehållit den över tid, är kommuner som satsat långsiktigt på tillsyn och arbetat systematiskt istället för i kortare projekt. Till exempel har Alvesta kommun idag arbetat bort den gamla skuld som funnits genom att åtgärda över 5% per år under en längre tid, för att nu sänka åtgärdstakten.

9.3 Jordbruk, våtmarker, strandskydd och biotopskydd

9.3.1 Etappmål om gödselanvändning

Utredningens förslag: Minska andelen mineralgödsel av den totala gödselanvändningen till 2030.

Länsstyrelsen anser att ett uppföljningsbart mål är viktigt för att minska mineralgödsel.

9.3.2 Etappmål om våtmarker

Utredningens förslag: Öka arealen våtmarker till 2030 så att det motsvarar det behov som pekas ut i vattenförvaltningen.

Länsstyrelsen anser att ett uppföljningsbart mål är viktigt för att öka arealen våtmarker.

9.3.3 Undantag från strandskyddet för vissa våtmarker och dammar

Utredningens förslag: Ett generellt undantag från strandskyddet införs i 7 kap. 16 a § miljöbalken för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön.

Länsstyrelsen har invändningar mot att det bara skulle gälla våtmarker som är anlagda med syftet att minska näringsbelastningen. Att avgöra syftet för en våtmark är sällan enkelt och om det bara ska gälla syfte näringsbelastning så kommer det absoluta flertalet säkert att klassas in som sådana.

Minskar möjligheten till uppföljningen av myllrande våtmarker och biologiska mångfalden. Förslaget att ta med både anlagda och restaurerade våtmarker och kan innebära svåra avgränsningar i tolkningen när en damm är restaurerad.

Dessutom är det viktigt att fundera över t.ex. trafikverkets dammar, och andra övriga dammar.

9.3.4 Undantag från biotopskyddet för vissa våtmarker och dammar

Utredningens förslag: Undantag från biotopskyddet införs i bilaga 1 till förordningen om områdesskydd enligt miljöbalken för våtmarker och dammar som har anlagts eller restaurerats med huvudsakligt syfte att minska näringsbelastningen på den lokala vattenmiljön.

Länsstyrelsen hänvisar till 9.3.3

9.4 Förstärkning av förutsättningarna för upptag av näringsämnen från havet

2020-10-13

500-2140-2020

9.4.1 Kravet på tillstånd för odling av sjöpungr och alger tas bort

Utredningens förslag: Bestämmelsen i 11 kap. 11 § andra punkten miljöbalken ska även omfatta odling av sjöpungr och alger.

Odling av fisk och musslor är tillståndspliktig enligt 9 kapitlet miljöbalken. Däremot finns det inget krav på tillstånd för vattenverksamhet. Detta krav finns däremot på alger och sjöpungr, som inte har krav på prövning enligt 9 kap. Utredningens förslag är att upphäva kravet på tillstånd. För att få en överblick över var odlingar finns och hur de utformas bör odling av fånggrödor fortfarande regleras och prövas på något sätt. Med tanke på att de inte ska ha en negativ påverkan på miljön, utan snarare positiv, skulle det kunna räcka med att de är anmälningspliktiga till kommunen. Dock kan det finnas ett behov av att reglera odlingar som upptar en större yta i en högre prövningsnivå, då odlingen kan påverka vattenmiljön i närheten via skuggningar eller annat.

9.4.2 Områden för odling av blå fånggrödor bör pekas ut av kommunerna

Utredningens förslag: Kustnära kommuner ska ange vilka vattenområden som är lämpliga för odling av blå fånggrödor i sina översiktsplaner.

Lagkrav om havsplanering finns redan.

9.5 Finansiering

9.5.1 Uppföljning och utvärdering av LOVA

Utredningens förslag: Förstärk uppföljningen av LOVA.

Länsstyrelsen efterfrågar ett förtydligande av hur uppföljning och utvärdering av LOVA ska göras.

9.5.2 Förstärkning av LOVA

Utredningens förslag: Mer statliga pengar avsätts till LOVA-åtgärder.

Att avsätta mer pengar till LOVA är säkert nödvändigt för att nå uppsatta mål med det är svårt att se hur dessa medel ska nå "rätt åtgärder på rätt ställe". Att de medel som länsstyrelserna förfogar över för egna projekt riskerar att hanteras på sätt som inte är kostnadseffektivt och inte når de projekt som är de mest prioriterade. En stor orsak till detta är att Havs- och vattenmyndighetens bemyndigande inte kan tas i anspråk vilket gör upphandlingar svårt och även utesluter projekt som kräver rättslig prövning. Tiden för att färdigställa projekt är helt enkelt för kort. Länsstyrelsen är istället hänvisade till att försöka påverka kommuner och ideella föreningar att söka bidrag för dessa projekt och då kan kravet på medfinansiering istället orsaka problem.

9.5.3 Effektivisering inom landsbygdsprogrammet

Utredningens förslag: Jordbruksverket fortsätter arbetet med att göra ersättningarna inom landsbygdsprogrammet resultatbaserade. De övergödningsrelaterade miljöersättningarna i landsbygdsprogrammet bör i ökad utsträckning utformas så att den enskildes ersättning relateras till utsläppsminskning. Utredningens bedömning är att modellbaserade resultatbaserade ersättningar kan vara framkomlig väg.

2020-10-13

500-2140-2020

Det är ett bra att förenkla och förtydliga syfte och mål med stöd och bidrag. En modellberäkning kan vara ett bra verktyg för att fånga områden med mest läckage för att hushålla med pengar. Det är inte bra om det leder till högre administrativa kostnader eller att det försvårar för de fastighetsägare som vill söka och anlägga våtmarker och dammar. Det vore bra att införa enhetskostnader per ha för att förenkla byråkratin. Dessutom är det viktigt att införa modeller som är uppföljningsbara och att det finns pengar avsatta till uppföljning.

9.5.4 Kompensationsåtgärder

Utredningens förslag: Ett system för ekologisk kompensation för näringsläckage utreds specifikt med syfte att inrätta ett sådant system på ett sätt så att det kan byggas ut gradvis.

Bra att det utförs en grundlig utredning, kan mycket väl vara en bra lösning.

9.6.2 Se över reglerna om markavvattningsföretag

Utredningens förslag: Regeringen bör se till att reglerna om markavvattningsföretag utreds så att förfarandet kopplat till omprövning och avveckling av markavvattningsföretag kan förenklas.

Länsstyrelsen anser att det är ett mycket viktigt och välkommet förslag.

Det vore bra att förenkla reglerna för markavvattningsföretag, framförallt för marker som dikats ut och där utsläpp av växthusgaser är stora. Samt att det är svårt för markägaren att beräkna vilka kostnader som omprövningsprocessen kan leda till.

9.6.3 Stöd till näringsupptag från havet

Utredningens förslag: Stöden till upptag av näringsämnen från havet ska utvecklas i riktning mot resultatbaserade ersättningar.

Länsstyrelsen har under många år har det bedrivits mycket lovande forskning på området. Det finns en stor potential för kostnadseffektiva åtgärder. Ett resultatbaserat stödsystem för näringsupptag efterlyses av de som jobbar med detta.

De som medverkat i beslutet

Beslutet har fattats av landshövding Sten Nordin med handläggare Åsa Johansson som föredragande.

I den slutliga handläggningen har också Anna Algö, Carina Burelius, Gunnar Milvert, Per Svantesson, Karl-Oskar Erlandsson och Ulf Lindahl.

2020-10-13

500-2140-2020

Så här hanterar länsstyrelsen personuppgifter

Information om hur vi hanterar dessa finns på www.lansstyrelsen.se/dataskydd.